

Jiří Havelka

Divák jako spolutvůrce.

Osvobozující moc tvořivé imaginace.

Tato krátká úvaha vychází ze stále dotěrněji se vracějící otázky, proč lidé reagují na elementární divadelní iluze a jejich vzájemné propojování. Proč odmění aplausem jednoduchou divadelní iluzi pohybu, kdy se hýbe to, co má stát a stojí to, co se má hýbat, proč se zatajeným dechem sledují postupnou proměnu imaginární cigarety přes cigaretu s umělým kouřem až po skutečnou, proč se směje zdvojené postavě, i když ví, že jsou to dva různí herci stejně okostýmovaní a mluvící naráz?

Diváka samozřejmě těší, že přistoupil na „hru“. Přijal jistá pravidla konvence, že toto bude pro tuto chvíli představovat toto. A navíc tu hru s herci nehraje sám. Hraje ji se všemi dalšími diváky v hledišti. Myslím si ale, že to podstata je ještě jinde, hlouběji.

Diváka především blaží fakt, že objevil svůj vlastní tvůrčí tvůrčí potenciál. Pochopil, co za obraz z reality mu tvůrci na jevišti naservírovali. A to navíc pomocí úplně jednoduchých prvků, je-li na představení, které divákovu imaginaci záměrně jítí. On sám – divák - si složil obraz reality z několika málo divadelních segmentů. Jak to udělal? Zapojil obrazotvornost. Stal se spolutvůrcem. Ba co víc. Stal se dokonce dovršitelem díla. A tento pocit je lidem opravdu libý. Být tvůrčí je příjemné, protože to je naplňující.

Co je to ta schopnost obrazotvornosti? Co je to ta imaginace? Řekl bych, že je složena ze dvou částí. V jedné je uložen skutečný svět tak, jak ho ten člověk vnímá. Je to jeho otisk reality. A ten se střetne se zestetizovanou divadelní realitou. A v konfrontaci těchto dvou skutečností je ukryta síla imaginace. Divák vidí dva paravány opřené o sebe do podoby písmenka „A“ a vidí herce, kteří vytváří pomocí svého těla zvuk letících holubů. Na sítnici jeho mozku vytane obraz střeš s holuby, který zná z reality. Pak přijde jeden herec a chová se na jevišti jakoby byl v ohromné výšce. Divákův obraz je potvrzen. Je to, jako kdyby vyluštil složitou hádanku jednoduchým způsobem. Má radost, protože je tvůrčí.

Dnes jsou diváci zapojeni do nepřetržitého toku obrázkovitosti. Z televize i filmu útočí obrázky, které nepotřebují žádné dodělaní, jsou hotové, prefabrikované, dají se jen přijímat, jako jeden bit informace. Přijmu a pak přijímám další. Skládám si maximálně zápletky osob. A i to velmi jednoduše, lineárně. Jen pasivně konzumuji. Netvořím. Nikdo to po mě nechce. Je to pohodlné, ale nenaplnuje to. Ztrácím tak obrazotvornost. Není potřeba. Není vyžadována. Dokonce nevím o své schopnosti být tvořivý. Přijímat obrázek není totéž, co tvořit obrazotvorností.

V divadle je schopnost imaginace vyžadována neustále. Je nutná. I v naprosto popisné činohře musím přistoupit na nějakou minimální licenci. Třeba že tohle jeviště je díky tady tomu jednomu umělému stromu sad. A dál už je to na nás – na divadelních tvůrcích. Když už nám divák přijde do divadla, můžeme jít v těch nárocích na jeho imaginaci mnohem dál. Můžeme ho dokonce naučit vnímat úplně nový jazyk, který je opřený o jeho znalost skutečné reality, ale po krůčcích ho odvádí až do nového divadelního světa. A jemu to bude příjemné. I ten nejseriálovější, nejpasivnější divák pocítí jisté zatetelení, když „pochopí“, když bude mít pocit, že mu to došlo, že na to sám přišel, že to vyřešil. Nepojmenuje si ten pocit, ale my víme, že ho hřeje jeho náhle probuzená imaginace, jeho schopnost tvořit, být spolutvůrce. A to je osvobozující pocit. Pocit, který vychází z ohromné moci imaginace.